

GUIA DOCENT DE CENTRES ISEACV
GUÍA DOCENTE DE CENTROS ISEACV
Curs /Curso
2018-2019

1 Dades d'identificació de l'assignatura <i>Datos de identificación de la asignatura</i>					
Nom de l'assignatura <i>Nombre de la asignatura</i>	Història de la música II / Historia de la música II				
Crèdits ECTS <i>Créditos ECTS</i>	4	Curs <i>Curso</i>	2º	Semestre <i>Semestre</i>	anual
Tipus de formació <i>Tipo de formación</i> bàsica, específica, optativa <i>básica, específica, optativa</i>	Bàsica <i>Básica</i>	Idioma/es en que s'imparteix l'assignatura <i>Idioma/s en que se imparte la</i> <i>asignatura</i>			Valencià/Castellà <i>Valenciano/Castellano</i>
Matèria <i>Materia</i>	Cultura, pensament i història <i>Cultura, pensamiento e historia</i>				
Títol Superior <i>Título Superior</i>	Títol Superior de Música <i>Título Superior de Música</i>				
Especialitat <i>Especialidad</i>	Totes <i>Todas</i>				
Centre <i>Centro</i>	CSM "Salvador Seguí" Castelló de la Plana <i>CSM "Salvador Seguí" Castellón de la Plana</i>				
Departament <i>Departamento</i>	Pedagogia musical <i>Pedagogía musical</i>				
Professorat <i>Profesorado</i>	M ^a Concepció Darijo Frontera/ F. Javier Aloy Ramos				
e-mail <i>e-mail</i>	conchindarijo@hotmail.com aloy_fra@gva.es				

1.1 Objectius generals i contribució de l'assignatura al perfil professional de la titulació
Objetivos generales y contribución de la asignatura al perfil profesional de la titulación

- Estudiar els períodes musicals en relació al context històric, social i cultural dels segles XIX i XX.
-Estudiar los periodos musicales en relación al contexto histórico, social y cultural de los siglos XIX y XX.
- Plantejar el fenomen musical en la seua interdisciplinarietat amb les altres arts i com a lògic producte del pensament de l'època.
-Plantear el fenómeno musical en su interdisciplinaridad con las otras artes y como lógico producto del pensamiento de la época.
- Introduir l'alumnat en la pràctica de la recerca dins l'àmbit de la història de la música.
-Introducir al alumnado en la práctica de la investigación dentro del ámbito de la historia de la música.
- Aportar formació humanística.
-Aportar formación humanística.

- Organitzar i planificar el treball de forma eficient i motivadora.
-Organizar y planificar el trabajo de forma eficiente y motivadora.

- Utilitzar eficientment les tecnologies de la informació i la comunicació.
-Utilizar eficientemente las tecnologías de la información y la comunicación.

- Realitzar autocrítica cap al propi acompliment professional i interpersonal de forma raonada i buscar l'excel·lència i la qualitat en la seva activitat.
-Realizar autocrítica hacia el propio desempeño profesional e interpersonal de forma razonada y buscar la excelencia y la calidad en su actividad.

1.2 Coneixements previs

Conocimientos previos

Requisits previs, mínims o necessaris per a cursar l'assignatura. Coneixements recomanats i/o relació amb altres assignatures de la mateixa titulació
Requisitos previos, mínimos o necesarios para cursar la asignatura. Conocimientos recomendados y/o relación con otras asignaturas de la misma titulación

1. -Preferentment, haver aprovat l'assignatura corresponent del primer curs.
-Preferentemente, haber aprobado la asignatura correspondiente del primer curso.

2. -Haver adquirit un adequat sistema d'estudi i treball propiciat per l'aprenentatge teòric i pràctic de l'assignatura en el seu curs anterior.
-Haber adquirido un adecuado sistema de estudio y trabajo propiciado por el aprendizaje teórico y práctico de la asignatura en su curso anterior.

3. -Nocions generals de Teoria de la música.
-Nociones generales de Teoría de la música.

4. -Nocions generals d'Història de la Cultura, l'Art i de la Literatura.
-Nociones generales de Historia de la Cultura, del Arte y de la Literatura.

5. -Destresa i competència en lectura i escriptura.
-Destreza y competencia en lectura y escritura

6. -Coneixements d'informàtica quant a l'ús del processador de textos i a la consulta en xarxa.
-Conocimientos de informática en cuanto al uso del procesador de textos y a la consulta en red.

7. -Estar matriculat i cursar les assignatures del primer curs de l'especialitat corresponent.
-Estar matriculado y cursar las asignaturas del primer curso de la especialidad correspondiente.

2 Competències de l'assignatura

Competencias de la asignatura

Les competències venen establides en els plans d'estudis publicats en la corresponent orde de 2 de novembre de 2011. Es convenient detallar el grau de contribució de l'assignatura a l'adquisició i desenvolupament de cada competència (molt, prou, un poc, poc)
Las competencias vienen establecidas en los planes de estudios publicados en la correspondiente orden de 2 de noviembre de 2011. Es conveniente detallar el grado de contribución de la asignatura a la adquisición y desarrollo de cada competencia (mucho, bastante, algo, poco)

1. -Organitzar i planificar el treball de forma eficient i motivadora (bastant)
-Organizar y planificar el trabajo de forma eficiente y motivadora (bastante)
2. -Recollir informació significativa, analitzar-la, sintetitzar-la i gestionar-la adequadament (molt)
-Recoger información significativa, analizarla, sintetizarla y gestionarla adecuadamente (mucho)
3. -Desenvolupar de manera raonada i crítica idees i arguments (molt)
-Desarrollar de manera razonada y crítica ideas y argumentos (mucho)
4. -Argumentar i expressar verbalment punts de vista sobre conceptes musicals diversos (bastant)
-Argumentar y expresar verbalmente puntos de vista propios sobre conceptos musicales diversos (bastante)
5. -Acreditar un coneixement suficient del fet musical i la seva relació amb l'evolució dels valors estètics, artístics i culturals (molt)
-Acreditar un conocimiento suficiente del hecho musical y su relación con la evolución de los valores estéticos, artísticos y culturales (mucho)
6. -Conèixer el desenvolupament històric de la música en les diferents tradicions, des d'una perspectiva crítica que situe l'evolució de l'art musical en un context social i cultural (molt)
-Conocer el desarrollo histórico de la música en las diferentes tradiciones, desde una perspectiva crítica que sitúe la evolución del arte musical en un contexto social y cultural (mucho)
7. -Tenir un ampli coneixement de les obres més representatives de la literatura històrica i analítica de la música (molt)
-Tener un amplio conocimiento de las obras más representativas de la literatura histórica y analítica de la música (mucho)
8. -Conèixer el context social, cultural i econòmic en què es desenvolupa la pràctica musical, amb especial atenció al seu entorn més immediat (molt)
-Conocer el contexto social, cultural y económico en el que se desenvuelve la práctica musical, con especial atención a su entorno más inmediato (mucho)
9. -Estar familiaritzat amb els diferents estils i pràctiques musicals que permeten entendre, en un context cultural més ampli, el seu propi camp d'activitat i enriquir-lo (molt)
-Estar familiarizado con los diferentes estilos y prácticas musicales que permiten entender, en un contexto cultural más amplio, su propio campo de actividad y enriquecerlo (mucho)
10. -Comunicar de forma escrita i verbal el contingut i els objectius de la seva activitat professional a persones especialitzades, mitjançant un ús adequat del vocabulari tècnic i general (bastant)
-Comunicar de forma escrita y verbal el contenido y los objetivos de su actividad profesional a personas especializadas, mediante un uso adecuado del vocabulario técnico y general (bastante)
11. -Valorar la creació musical com l'acció de donar forma sonora a un pensament estructural ric i complex (bastant)
-Valorar la creación musical como la acción de dar forma sonora a un pensamiento estructural rico y complejo (bastante)

12. -Ser capaç de vincular la pròpia activitat musical a altres disciplines, enriquint així l'exercici de la professió amb una dimensió multidisciplinar (bastant)
-Ser capaz de vincular la propia actividad musical a otras disciplinas, enriqueciendo así el ejercicio de la profesión con una dimensión multidisciplinar (bastante)

3 Resultats d'aprenentatge Resultados de aprendizaje

RESULTATS D'APRENTATGE RESULTADOS DE APRENDIZAJE	COMPETÈNCIES RELACIONADES COMPETENCIAS RELACIONADAS
1. -Comprendre les circumstàncies culturals i socials de cada període històric i la seva relació amb la pràctica musical. -Comprender las circunstancias culturales y sociales de cada periodo histórico y su relación con la práctica musical.	5,6,7,8
2. -Conèixer els fenòmens més destacats en aquest procés. -Conocer los fenómenos más destacados en este proceso.	5,6,7,8
3. -Analitzar la funció social de la Música durant el Romanticisme i el segle XX. -Analizar la función social de la Música durante el Romanticismo y el siglo XX.	8,9,12
4. -Conèixer els principals compositors i obres de cada període. -Conocer a los principales compositores y obras de cada periodo.	5,7
5. -Comprendre la raó política i social del nacionalisme musical i saber veure-ho com a conseqüència de la mentalitat romàntica. -Comprender la razón política y social del nacionalismo musical y saber verlo como consecuencia de la mentalidad romántica.	8,11,12
6. -Analitzar la revolució musical del Segle XX, de manera paral·lela a la de la resta de les arts. -Analizar la revolución musical del Siglo XX, de modo paralelo a la del resto de las artes.	8,11,12
7. -Tractar de captar els nous llenguatges com a fruit del nostre temps. -Tratar de captar los nuevos lenguajes como fruto de nuestro tiempo.	5,8,12
8. -Fomentar un esperit crític que enriqueix el coneixement de la creació musical. -Fomentar un espíritu crítico que enriquezca el conocimiento de la creación musical.	3,4
9 -Desenvolupar unes pautes d'escolta que permeten identificar la tendència general en què s'inscriu l'obra. -Desarrollar unas pautas de escucha que permitan identificar la tendencia general en la que se inscribe la obra.	9,11

<p>10 -Aplicar amb correcció els principis i valors històric-musicals al quefer interpretatiu actual. <i>-Aplicar con corrección los principios y valores histórico-musicales en el quehacer interpretativo actual.</i></p>	<p>4,9</p>
--	------------

Nota important: Les competències estan expressades en un sentit genèric pel que és necessari incloure en la guia docent els resultats d'aprenentatge. Aquests resultats constitueixen una concreció d'una o diverses competències, fent explícit el grau de domini o acompliment que ha d'adquirir l'alumnat i contenen en la seua formulació el criteri amb el qual van a ser avaluades. Els resultats d'aprenentatge evidencien allò que l'alumnat serà capaç de demostrar en finalitzar l'assignatura o matèria i reflecteixen, així mateix, el grau d'adquisició de la competència o conjunt de competències.

Nota importante: Las competencias están expresadas en un sentido genérico por lo que es necesario incluir en la guía docente los resultados de aprendizaje. Estos resultados constituyen una concreción de una o varias competencias, haciendo explícito el grado de dominio o desempeño que debe adquirir el alumnado y contienen en su formulación el criterio con el que van a ser evaluadas. Los resultados de aprendizaje evidencian aquello que el alumnado será capaz de demostrar al finalizar la asignatura o materia y reflejan, asimismo, el grado de adquisición de la competencia o conjunto de competencias.

4 Continguts de l'assignatura i organització temporal de l'aprenentatge <i>Contenidos de la asignatura y organización temporal del aprendizaje</i>	
Descripció per blocs de contingut, unitats didàctiques, temes,... <i>Descripción por bloques de contenido, unidades didácticas, temas,...</i>	Planificació temporal <i>Planificación temporal</i>
1. -La transició cap al segle XIX <i>-La transición hacia el siglo XIX</i>	4 setmanes <i>semanas</i>
2. -El segle romàntic <i>-El siglo romántico</i>	4 setmanes <i>semanas</i>
3. -La supremacia de la música instrumental <i>-La supremacia de la música instrumental</i>	2 setmanes <i>semanas</i>
4. -L'expressió romàntica al piano <i>-La expresión romántica en el piano</i>	2 setmanes <i>semanas</i>
5. -L'expansió de l'òpera durant el segle XIX <i>-La expansión de la ópera durante el S. XIX</i>	2 setmanes <i>semanas</i>
6. -Els elements nacionals en la música romàntica <i>-Los elementos nacionales en la música romántica</i>	2 setmanes <i>semanas</i>
7. -El final d'una època. Europa i el canvi de segle <i>-El final de una época. Europa y el cambio de siglo</i>	4 setmanes <i>semanas</i>
8. -Reconstrucció i nous sistemes: el període d'entre guerres <i>-Reconstrucción y nuevos sistemas: el periodo de entre guerras</i>	4 setmanes <i>semanas</i>
9. -Música i política al segle XX <i>-Música y política en el siglo XX</i>	2 setmanes <i>semanas</i>
10. -Innovació i fragmentació des de la Segona Guerra Mundial <i>-Innovación y fragmentación desde la Segunda Guerra Mundial</i>	2/3 setmanes <i>semanas</i>

5 Activitats formatives <i>Actividades formativas</i>			
5.1 Activitats de treball presencials <i>Actividades de trabajo presenciales</i>			
ACTIVITATS ACTIVIDADES	Metodologia d'ensenyança-aprenentatge <i>Metodología de enseñanza-aprendizaje</i>	Relació amb els Resultats d'Aprenentatge <i>Relación con los Resultados de Aprendizaje</i>	Volum treball (en nº hores o ECTS) <i>Volumen trabajo (en nº horas o ECTS)</i>
Classe presencial. <i>Clase presencial.</i>	Exposició de continguts per part del professor o en seminaris, anàlisi de competències, explicació i demostració de capacitats, habilitats i coneixements en l'aula. <i>Exposición de contenidos por parte del profesor o en seminarios, análisis de competencias, explicación y demostración de capacidades, habilidades y conocimientos en el aula.</i>	1,2,3,4,5	50
Classes pràctiques. <i>Clases prácticas.</i>	Sessions de treball en grup supervisades pel professor. Estudi de casos, projectes, tallers, problemes, estudi de camp, aula d'informàtica, laboratori, visites a exposicions/concerts/representacions/ audicions..., cerca de dades, biblioteques, en Internet, etc. Construcció significativa del coneixement a través de la interacció i activitat de l'alumne. <i>Sesiones de trabajo grupal en grupos supervisadas por el profesor. Estudio de casos, proyectos, talleres, problemas, estudio de campo, aula de informática, laboratorio, visitas a exposiciones/conciertos/representaciones/audiciones..., búsqueda de datos, bibliotecas, en Internet, etc.</i> <i>Construcción significativa del conocimiento a través de la interacción y actividad del alumno.</i>	1,2,8,9,10	10
Exposició treball en grup. <i>Exposición trabajo en grupo.</i>	Aplicació de coneixements interdisciplinaris. <i>Aplicación de conocimientos interdisciplinares.</i>	3,5,7	4
Tutoria <i>Tutoría</i>	Atenció personalitzada i en grup reduït. Període d'instrucció i/o orientació realitzat per un tutor/a amb l'objectiu de revisar i discutir els materials i temes presentats en les classes, seminaris, tallers, lectures, realització de treballs, projectes, etc. <i>Atención personalizada y en pequeño grupo. Periodo de instrucción y/o orientación realizado por un tutor/a con el objetivo de revisar y discutir los materiales y temas presentados en las clases, seminarios, talleres, lecturas, realización de trabajos, proyectos, etc.</i>	1,5,7	4
Avaluació <i>Evaluación</i>	Conjunt de proves (audicions, orals i/o escrites) emprades en l'avaluació inicial, formativa o additiva de l'alumne. <i>Conjunto de pruebas (audiciones, orales y/o escritas) empleadas en la evaluación inicial, formativa o aditiva del alumno.</i>	1,2,3,4,5,6	2
SUBTOTAL			70
5.2 Activitats de treball autònom <i>Actividades de trabajo autónomo</i>			

ACTIVITATS ACTIVIDADES	Metodologia d'ensenyança-aprenentatge <i>Metodología de enseñanza-aprendizaje</i>	Relació amb els Resultats d'Aprenentatge <i>Relación con los Resultados de Aprendizaje</i>	Volum treball (en nº hores o ECTS) <i>Volumen trabajo (en nº horas o ECTS)</i>
Treball autònom. <i>Trabajo autónomo.</i>	Estudi de l'alumne/a: preparació i pràctica individual de lectures, textos, interpretacions, assajos, resolució de problemes, projectes, seminaris, tallers, treballs, memòries,... per a exposar, interpretar o entregar durant les classes teòriques, classes pràctiques i/o tutories de grup reduït. <i>Estudio del alumno/a: preparación y práctica individual de lecturas, textos, interpretaciones, ensayos, resolución de problemas, proyectos, seminarios, talleres, trabajos, memorias,... para exponer, interpretar o entregar durante las clases teóricas, clases prácticas y/o tutorías de pequeño grupo.</i>	1,8,9,10	15
Estudi pràctic. <i>Estudio Práctico.</i>	Preparació en grup de lectures, textos, interpretacions, assajos, resolució de problemes, projectes, seminaris, tallers, treballs, memòries,... per a exposar, interpretar o entregar durant les classes teòriques, classes pràctiques i/o tutories de grup reduït. <i>Preparación en grupo de lecturas, textos, interpretaciones, ensayos, resolución de problemas, proyectos, seminarios, talleres, trabajos, memorias,... para exponer, interpretar o entregar durante las clases teóricas, clases prácticas y/o tutorías de pequeño grupo.</i>	8.9,10	10
Activitats complementàries. <i>Actividades complementarias.</i>	Preparació i assistència a activitats complementàries com tallers, exposicions, concerts, representacions, congressos, conferències,... <i>Preparación y asistencia a actividades complementarias como talleres, exposiciones, conciertos, representaciones, congresos, conferencias,...</i>	1,8,9,10	5
SUBTOTAL			30
TOTAL			100

6 Sistema d'avaluació i qualificació <i>Sistema de evaluación y calificación</i>		
6.1 Instruments d'avaluació <i>Instrumentos de evaluación</i> Proves escrites (proves objectives, de desenvolupament, mapes conceptuals,...), exposició oral, treballs dirigits, projectes, tallers, estudis de cas, quaderns d'observació, portafolio,... <i>Pruebas escritas (pruebas objetivas, de desarrollo, mapas conceptuales,...), exposición oral, trabajos dirigidos, proyectos, talleres, estudios de caso, cuadernos de observación, portafolio,...</i>		
INSTRUMENT D'AVALUACIÓ <i>INSTRUMENTO DE EVALUACIÓN</i>	Resultats d'Aprenentatge avaluats Resultados de Aprendizaje evaluados	Percentatge atorgat (%) Porcentaje otorgado (%)
1. -Proves escrites determinades pel professor en base a les característiques de cada grup. <i>-Pruebas escritas determinadas por el profesor en base a las características de cada grupo.</i>	1,2,3,4,5,6	80%
2. -"One minut Paper", és a dir, preguntes obertes que es realitzaran en finalitzar la classe. <i>-"One minut paper", es decir, preguntas abiertas que se realizarán al finalizar la clase.</i>	1,2,3,6,8	10%
3. -Observació, tècnica d'avaluació basada en la recollida sistemàtica de dades en el mateix context d'aprenentatge. <i>-Observación, técnica de evaluación basada en la recogida sistemática de datos en el mismo contexto de aprendizaje.</i>	2,4	10%
6.2 Criteris d'avaluació i dates d'entrega <i>Criterios de evaluación y fechas de entrega</i>		
1. -Comprovació i valoració del nivell de comprensió i assimilació dels conceptes i continguts del programa. <i>-Comprobación y valoración del nivel de comprensión y asimilación de los conceptos y contenidos del programa.</i>		
2. -Constatació del grau d'adquisició de les competències establertes i especificades. <i>-Constatación del grado de adquisición de las competencias establecidas y especificadas.</i>		
3. -Comprovació del nivell aconseguit en l'aprenentatge. <i>-Comprobación del nivel conseguido en el aprendizaje.</i>		
4. -Utilització de terminologia adequada. <i>-Utilización de terminología adecuada.</i>		
5. -Correcció ortogràfica i gramatical en el discurs escrit. <i>-Corrección ortográfica y gramatical en el discurso escrito.</i>		
6. -En el cas que alumnes Erasmus es tinguen que absentar del Centre, el professor podrà realitzar una adaptació en l'avaluació. Havent de presentar en temps i forma els treballs (ressenyes, comentaris, anàlisi) que el professor li indique sobre els temes del currículum. <i>-En el caso de que haya alumnos Erasmus que se tengan que ausentar del Centro, el profesor podrá realizar una adaptación en la evaluación. Teniendo que presentar en tiempo y forma los trabajos (reseñas, comentarios, análisis) que el profesor le indique sobre los temas del currículum.</i>		
7. -L'alumne que falte a 12 classes al llarg del curs, obtindrà una qualificació de suspens en el mateix. <i>-El alumno que falte a 12 clases a lo largo del curso, obtendrá una calificación de suspenso en el mismo.</i>		

6.3 Sistemes de recuperació

Sistemas de recuperación

Per a l'alumnat que ha suspès o no ha seguit el desenvolupament normal de les classes – criteris i dates d'entrega)

Para el alumnado que ha suspendido o no ha seguido el desarrollo normal de las clases – criterios y fechas de entrega)

1. -Revisió, comparació i comprovació dels apunts personals amb la bibliografia recomanada.
-Revisión, comparación y comprobación de los apuntes personales con la bibliografía recomendada.

2. -Assistència a l'horari d'atenció a alumnes.
-Asistencia al horario de atención a alumnos.

3. -Complir rigorosament les hores programades de treball autònom.
-Cumplir rigurosamente las horas programadas de trabajo autónomo.

4. -Ampliar i aprofundir en la lectura de la bibliografia recomanada.
-Ampliar y profundizar en la lectura de la bibliografía recomendada.

5. -Realitzar els treballs optatius.
-Realizar los trabajos optativos.

-La convocatòria extraordinària segueix el mateix percentatge en el total de la nota final establert en la primera convocatòria. En conseqüència, si l'estudiant suspèn o no es presenta, hi haurà de repetir l'assignatura el curs següent amb tots els apartats de l'avaluació.

-La convocatoria extraordinaria sigue el mismo porcentaje en el total de la nota final establecido en la primera convocatoria. En consecuencia, si el estudiante suspende o no se presenta, habrá de repetir la asignatura el curso siguiente con todos los apartados de la evaluación.

Bibliografia

7

Bibliografía

Obras generales:

- ABRAHAM, G.: *Historia Universal de la Música*, Taurus, Madrid, 1986
- BURKHOLDER, J.P., GROUT, D., PALISCA, C., : *Historia de la Música Occidental*, Alianza, Madrid, 2011
- SADIE, S.: *Guía Akal de la Música*, Akal, Madrid.
- *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, 20 vols., Londres
- LAWSON, C y STOWELL, R., *La interpretación histórica de la música*, Alianza
- MICHELS, U.,: *Atlas de Música* (vol 2), Alianza, Madrid.
- ROBERTSON, A y STEVENS, D.,: *Historia General de la Música*, vols. 3 y 4, Istmo

Obras específicas (Siglos XIX y XX)

- CASINI, C: *El siglo XIX. (segunda parte)*, Madrid, Turner.
- Di BENEDETTO: *El siglo XIX. (primera parte)*, Madrid, Turner.
- DALHAUS, C: *La idea de la música absoluta*, Barcelona, Idea Música, 1999.
- EINSTEIN, ALFRED : *La música en la época romántica*, Madrid, Alianza, 1986
- LUDWIG, E: *Ludwig Van Beethoven*, Barcelona, Ed. Juventud, Colección Z
- PLANTINGA, L: *La música romántica*, Madrid, Akal, 1992
- SALAZAR, A: *La música en la sociedad europea. El siglo XIX*, (2 Vols), Alianza
- DÖMLING, W: *Franz Liszt y su tiempo*, Madrid, Alianza, 1993

- PAUMGARTNER, B: *Franz Schubert*, Madrid, Alianza
- BARRAUD, H: *Hector Berlioz*, Madrid, Alianza
- GREGOR-DELLIN, M: *Richard Wagner*, Madrid, Alianza
- GOMEZ AMAT, C: *Historia de la música española. Siglo XIX*, Madrid, Alianza, 1984
- PANOFSKY, W: *Richard Strauss*, Madrid, Alianza
- MORGAN, R.P: *La música del siglo XX*, Madrid, Akal, 1992
- AUSTIN, W: *La música del siglo XX. (2 Vols.)*, Madrid, Taurus, 1985
- VVAA: *El siglo XX (3 Vols.)*, Madrid, Turner
- MARCO, T: *Historia de la música española. Siglo XX*, Madrid, Alianza, 1984
- STROBEL, H: *Claude Debussy*, Madrid, Alianza
- HIRSBRUNNER, T. *Maurice Ravel*, Madrid, Alianza
- DEBUSSY, C: *El señor Corchea y otros escritos*, Madrid, Alianza
- SATIE, E: *Cuadernos de un mamífero*, Barcelona, Acantilado, 1999
- CRAFT, R: *Conversaciones con Igor Stravinsky*, Madrid, Alianza
- STRAVINSKY, I: *Poética musical*, Madrid, Taurus, 1974
- SCHÖNBERG, A: *El estilo y la idea*,